AAN DE RAAD

Agenda: 23-9-2021
Franeker, 7-9-2021

Onderwerp
projectplan biodiversiteit agrarisch collectief Waadrâne

Portefeuillehouder
Wethouder J. Dijkstra

Auteur
Marijke Hesseling
m.hesseling@waadhoeke.nl
tel. 0682608703

Samenvatting
Agrarisch collectief Waadrâne heeft bij gemeente en provincie een projectplan ingediend om een start te maken met agrarisch natuurbeheer binnen de gemeente Waadhoeke. Het collectief is voor een (relatief klein) deel ook actief in de gemeente Waadhoeke. Zij willen hun kennis en kunde van het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb) graag inzetten om ook in Waadhoeke het herstel van biodiversiteit te bevorderen. In de gemeente Waadhoeke is de deelname aan het ANLb zeer gering. Een groot gebied van de gemeente behoort namelijk niet tot het zoekgebied voor het ANLb. Waadrâne neemt nu zelf het initiatief om een start te maken met ANLb in Waadhoeke. De kans bestaat dat in 2023 - bij de start van de nieuwe ANLb-periode- het zoekgebied binnen de grenzen van de gemeente Waadhoeke wordt uitgebreid. Het voorgestelde project zou daar een plek in kunnen krijgen. Voor de uitvoering van dit biodiversiteitsproject wordt aan zowel gemeente als provincie een bijdrage gevraagd van €45.000,- voor de gehele projectperiode van 3 jaren. Waadrâne draagt zelf €32.000, bij en inzet van uren (30 uur per jaar * € 50,00).

Voorstel

1.Een bijdrage van €45.000,- beschikbaar te stellen aan het agrarisch collectief Waadrâne voor de uitvoering van het projectplan biodiversiteit Waadrâne en deze bijdrage te dekken uit het ontwikkelfonds (bestemmingsreserve);

Inleiding

Op 12 februari 2021 heeft agrarisch collectief Waadrâne een biodiversiteitsproject (bijlage 1) voorgelegd aan gemeente Waadhoeke en provincie Fryslân. Dit initiatief past bij de goede contacten die er zijn tussen Waadhoeke, Waadrâne en provincie. Alle partijen zijn sterk gemotiveerd om actief in te zetten op het herstel van biodiversiteit. Het voorstel van Waadrane is gebaseerd op hun jarenlange succesvolle ervaringen met agrarisch natuurbeheer in Noardeast-Fryslân. Het collectief is voor een (relatief klein) deel ook actief in de gemeente Waadhoeke. Zij willen hun kennis en kunde van het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb) graag inzetten om ook in Waadhoeke het herstel van biodiversiteit te bevorderen.
In de gemeente Waadhoeke is de deelname aan het ANLb zeer gering. Een groot gebied van de gemeente behoort namelijk niet tot het zoekgebied voor het ANLb. Men neemt nu zelf het initiatief om een start te maken met ANLb in Waadhoeke. De kans bestaat dat in 2023 bij de start van de nieuwe ANLb-periode het zoekgebied binnen de grenzen van de gemeente Waadhoeke wordt uitgebreid. Het voorgestelde project zou daar een plek in kunnen krijgen. Daarmee zou voortzetting op de lange termijn worden geborgd.

Voor de uitvoering van dit biodiversiteitsproject wordt aan zowel gemeente als provincie een bijdrage gevraagd van €45.000,- voor de gehele projectperiode van 3 jaren. Waadrâne draagt zelf €32.000, bij en inzet van uren (30 uur per jaar * € 50,00).

Beoogd (meetbaar) effect

In het najaar van 2021 is er een start gemaakt met agrarisch natuurbeheer binnen de gemeente Waadhoeke door het realiseren van kruidenrijke akkerranden en vogelakkers. In een periode van drie jaren heeft dit geresulteerd in een samen hangend geheel: 16 ha kruidenrijke akkerranden + 210 ha vogelakkers volgens voorwaarden Agrarisch Collectief Waadrâne.

Motivering

1.1 Biodiversiteitsherstel is een urgente opgave.
Er is sprake van een wereldwijde en zorgwekkende afname van biodiversiteit. Deze afname is ook merkbaar in Waadhoeke. Een rijke biodiversiteit is voor iedereen echter een noodzaak. We zijn er onder andere van afhankelijk voor ons voedsel. Ook voor medicijnen, bouwmaterialen en industrie zijn we nog vaak afhankelijk van natuurlijke hulpbronnen. Een rijke biodiversiteit heeft daarnaast een dempende werking op invloeden die een gebied onder druk zetten (plagen, vervuiling en klimaatverandering). Het actief inzetten op herstel van biodiversiteit is dan ook van groot belang.

1.2 Het initiatief komt voort uit een agrarisch collectief dat zeer ervaren is in Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer.
Waadrâne is een agrarisch collectief met ruim 145 leden in de noordelijke kuststrook tegen de Waddenzee dat meewerkt aan de bescherming van onder

andere boerenlandvogels. Zij zetten zich in voor het behoud van natuur, landschap en biodiversiteit en werken daarbij samen met elkaar én met de natuur. Dit doen zij door natuurbeheer bij de boeren onder te brengen (natuurinclusieve landbouw). Als collectief vormt Waadrâne de schakel tussen boeren/beheerders en de overheid. Het collectief is gemotiveerd om hun expertise, netwerk en enthousiasme in te zetten voor biodiversiteitsherstel binnen Waadhoeke.

1.3 Samenwerking met de agrarische sector is belangrijk voor biodiversiteitsherstel.
De agrarische sector kan als een van de grootste grondgebruikers een belangrijke bijdrage leveren aan het herstel van biodiversiteit. Waadhoeke hecht grote waarde aan het verder opbouwen en versterken van een netwerk met de agrarische sector. Dit hebben we onder meer vastgelegd in ons biodiversiteitsactieplan (BAP 2020) en het ontwikkelperspectief, lijn D: ons landschap - duurzame oogst voor de toekomst.

1.4 Met het realiseren van het initiatief wordt concreet uitvoering gegeven aan het biodiversiteitsactieplan (BAP) en het Ontwikkelperspectief van Waadhoeke.
In de publieksessies van het BAP is naar voren gekomen dat kruidenrijke akkerranden worden gezien als een belangrijke maatregel voor biodiversiteitsherstel. Kruidenrijke percelen en randen trekken namelijk veel insecten aan die weer als voedsel dienen voor vogels. Dit draagt concreet bij aan een rijkere biodiversiteit.
Gemeente Waadhoeke is zelf geen grondeigenaar van deze akkerranden en streeft (mede) daarom een samenwerking na met de agrarische sector. Het initiatief van Waadrâne is daar een concrete uitwerking van.

In het BAP en het Ontwikkelperspectief benoemt Waadhoeke ook dat het behouden, herstellen en stimuleren van biodiversiteit vraagt om een gezamenlijke inspanning van alle betrokken partijen (o.a. inwoners, ondernemers, agrariërs, gemeente en eigenaren van (braakliggende) gronden). Gemeente Waadhoeke heeft daarin een verbindende, voorlichtende, aanjagende en soms faciliterende rol. Initiatieven vanuit de samenleving worden gestimuleerd. Dit komt allemaal samen in het voorstel van Waadrâne.

1.5 Er wordt voldaan aan de criteria van het ontwikkelfonds.

a) <u>Unieke, onderscheidende ontwikkelprojecten die bijdragen aan de strategische doelen van Waadhoeke.</u>
   De uitvoering van dit project is een eerste aanzet om het afsluiten van ANLb-pakketten op grotere schaal binnen de gemeente tot bloei te brengen. De ervaring leert dat wanneer de eerste boeren hiermee beginnen dit in de omgeving een aanstekelijk effect heeft. Dit moet een opstap geven bij de boeren om tot een natuurvriendelijkere bedrijfsvoering te komen. Ook de

bewustwording bij de burgers over het belang van biodiversiteit en een aantrekkelijk landschap kan met de uitvoering van het project een impuls krijgen.

b) Het betreffen projecten met een eenmalig karakter, meestal met een uitvoeringstermijn van meerdere jaren, in samenwerking met mede overheden, ondernemers, onderwijs en maatschappelijke organisaties.
Het gaat om een project van 3 jaren waarin wordt samengewerkt met agrarisch ondernemers, overheden en waarbij ook wordt ingezet op educatie voor leerlingen en / of inwoners door het geven van excursies.

c) Het stimuleren van samenwerking. Door samenwerking in logische coalities rond strategische vraagstukken kan Waadhoeke beter zijn doelen bereiken, omdat geprofiteerd kan worden van het netwerk, van kennis van anderen en van nieuwe financieringsmogelijkheden.
De gemeente, agrarisch collectief Waadrâne en de provincie Fryslân trekken in dit project samen op om het van de grond te krijgen. Hierbij vindt ook samenwerking plaats met de geworven akkerbouwers. Ook kan aansluiting worden gezocht met de dorpen in het gebied om te komen tot realisatie van bijvoorbeeld bijenlinten en ecologische bermen.

d) Cofinanciering. Er wordt naar gestreefd een zo groot mogelijke multiplier te realiseren met behulp van de eigen gemeentelijke middelen, d.w.z. het genereren van zoveel mogelijk externe financieringsstromen (b.v. provincie, Rijk, EU, marktpartijen)
Naast gemeente Waadhoeke spant de provincie zich ook in voor het realiseren van cofinanciering. Vanuit de provincie Fryslân is agrarisch natuurbeheer in deze hoek van Fryslân een lang bestaande wens. Ook het collectief zelf draagt bij aan het project. De intentie is dat dit project kan worden opgenomen in de nieuwe subsidieperiode (start 2023) van het ANLb. Daarmee zouden er middelen naar Waadhoeke toekomen voor agrarisch natuur- en landschapsbeheer die er op dit moment niet zijn.

e) Het kan gaan om voorfinanciering van investeringen om op deze wijze projecten te versnellen. Het gaat dan om projecten die normaliter door andere overheden/ partijen gefinancierd moeten worden.
In de gemeente Waadhoeke is de deelname aan het ANLb zeer gering. Een groot gebied van de gemeente behoort namelijk niet tot het zoekgebied voor het ANLb. Men neemt nu zelf het initiatief om een start te maken met ANLb in Waadhoeke. De kans bestaat dat in 2023 bij de start van de nieuwe ANLb-periode het zoekgebied binnen de grenzen van de gemeente Waadhoeke wordt uitgebreid. Het voorgestelde project zou daar een plek in kunnen krijgen. Daarmee zou voortzetting op de lange termijn worden geborgd.

Kanttekeningen

1.1 Het is nog onzeker of de resterende cofinanciering (door provincie) kan worden gerealiseerd.

Op dit moment is er nog geen zekerheid over het volledige dekkingsplan van Waadrâne. Dit maakt het onzeker of het project daadwerkelijk door kan gaan. Voor gemeente Waadhoeke zou dit in kunnen houden dat het toegekende budget niet wordt uitgekeerd en beschikbaar komt voor andere initiatieven.

Analyse

In de afgelopen decennia is de biodiversiteit en zijn de daarmee samenhangende natuurwaarden in Nederland (en provincie Fryslân) sterk afgenomen. Eén van de instrumenten om hier verandering in te brengen is het stelsel Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb) waarbij boeren vergoedingen krijgen voor het realiseren van natuurdoelen. Uitgangspunt van het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer is een leefgebieden-benadering: het creëren en in stand houden van een leefgebied voor een soort of groep van soorten die vergelijkbaar beheer vraagt. Het gaat hierbij vooral om het creëren van foerageergebieden en het optimaliseren van voortplantingsmogelijkheden voor de doelsoorten. Onder het ANLb vallen bijvoorbeeld weidevogelbeheer, natuurlijk slootbeheer, kruidenrijke akkerranden, vogelakkers en in stand houden elzenwallen. De uitvoering van het ANLb verloopt via de hiervoor gecertificeerde collectieven.

In veel gebieden in de provincie Fryslân doen al veel boeren mee aan het agrarisch natuurbeheer (ANLb). In de gemeente Waadhoeke is de deelname aan het ANLb zeer gering, ook omdat een groot gebied van de gemeente niet behoort tot het zoekgebied voor het ANLb. De verwachting is dat in 2023 bij de start van de nieuwe ANLb-periode het zoekgebied binnen de grenzen van de gemeente Waadhoeke wordt uitgebreid. Het gebied van Waadrâne valt wel in de noordelijke kleischil van de Regiodeal Natuurinclusieve Landbouw. Vanuit deze deal werken Rijk, provincies en de landbouwsector samen aan initiatieven die de biodiversiteit, de landschapskwaliteit en de agrarische sector dienen. Vanuit de provincie Fryslân past dit initiatief daarom goed in de ambities van het provinciaal coalitieakkoord.

De afgelopen jaren is er overleg geweest tussen Agrarisch Collectief Waadrâne en de gemeente Waadhoeke om ook agrarisch natuurbeheer te realiseren bij verschillende akkerbouwers in de gemeente en zo de biodiversiteit te stimuleren. Dit past voor de gemeente uitstekend bij hun programma Duurzaamheid en Biodiversiteit. Vanuit de provincie Fryslân is ANLb in deze hoek van Fryslân ook een wens.

Agrarisch Collectief Waadrâne heeft gekeken naar hun mogelijkheden om te starten met het beheer in de gemeente Waadhoeke. Dit heeft geresulteerd in een projectplan waarbij

het doel is om in samenwerking met te werven akkerbouwers een samenhangend geheel van 6 hectare kruidenrijke akkerranden en 10 hectare vogelakkers te realiseren. Ook moet het voor deze deelnemende boeren een opstap zijn naar een meer natuurinclusieve bedrijfsvoering.

Kaart zoekgebied (bruine arcering)

Relevante cijfers

Het CBS heeft in 2021 gerapporteerd over de stand van de brede welvaart en de 17 SDG's (Sustainable Development Goals) in Nederland. Daaruit blijkt dat er in Nederland een negatieve trend zichtbaar is voor SDG 15: Leven op van het land. In het rapport staat de volgende toelichting:

"De indicator voor boerenlandvogels (weide-, akker- en erfvogels) geldt als maat voor de kwaliteit van het agrarisch gebied. De trendmatige daling duidt op minder goede leefomstandigheden voor deze soorten. Deze index is in 2019 bijna veertig procent lager dan in het startjaar (2000=100).
De rode-lijstindicator geeft aan dat 60,9 procent van de soorten (verdeeld over zeven soortgroepen dieren en hogere planten) in Nederland niet wordt bedreigd, maar dat de trend rood is: het aandeel bedreigde soorten nam tussen 2013 en 2020 dus trendmatig toe. Ook met de fauna van het land gaat het niet goed: de trend is hier eveneens rood. In 2019 was deze index 17 procent lager dan in het basisjaar 1990."

Samenleving

Een gezond natuurlijk systeem is voor iedereen een noodzakelijke voorwaarde om te kunnen leven. Steeds meer mensen ervaren de urgentie om aandacht te hebben voor het herstel van biodiversiteit. Daardoor zijn er steeds meer initiatieven van mensen die zich willen inzetten voor biodiversiteit.

Ontwikkelingen en trends

Gemeente Waadhoeke heeft een eigen biodiversiteitsactieplan (BAP) vastgesteld in juni 2020. Hier wordt nu uitvoering aan gegeven. Daarnaast ontstaan er relatief veel groene initiatieven vanuit de samenleving. Voor deze initiatieven wordt er regelmatig een beroep gedaan op het dorpen- en wijkenfonds van Waadhoeke. Ook binnen het gemeentelijk groenbeheer is steeds meer aandacht voor ecologisch (berm) beheer en biodiversiteit. Het project van agrarisch collectief Waadrâne is ook een voorbeeld van een nieuw initiatief vanuit de samenleving voor het herstellen van de biodiversiteit.

Alternatieven

A) Geen budget beschikbaar stellen voor het biodiversiteitsproject van Waadrâne. Dat maakt het onwaarschijnlijk dat het project kan worden gerealiseerd in de beoogde periode. Daardoor zal er in 2023 geen aansluiting plaatsvinden met de nieuwe subsidieperiode voor het ANLb. Voor de borging van het beheer is dat wel van groot belang.

Vervolg

Zodra de financiële dekking voor het projectplan is geborgd kan Waadrâne in het najaar van 2021 overgaan tot de uitvoering van het project. Het inzaaien van akkerranden in het najaar geeft een betere beginontwikkeling in het voorjaar. Zodat vogels, insecten en zoogdieren eerder profijt hebben van de gewassen in de randen. Daarnaast is het voor Waadrâne van belang om aansluiting te houden bij de looptijd van project HAC-F (herstel agrarisch cultuurlandschap Friesland).

In het geval de provincie besluit om geen financiële bijdrage beschikbaar te stellen aan Waadrâne (voor de uitvoering van het projectplan) ontstaat er een nieuwe situatie. Er zal dan met betrokken partijen opnieuw een afweging moeten worden gemaakt hoe verder te gaan.

Inwonersparticipatie

De inwoners van het gebied en recreanten/toeristen krijgen een fraaier en afwisselender landschap om in te wandelen en te fietsen. Ook zullen er excursies bij de akkerbouwers worden georganiseerd voor geïnteresseerde inwoners of andere doelgroepen (recreanten/scholen). Dit om de relatie boer burger in het gebied te verbeteren, burgers meer bewust maken waar hun voedsel vandaan komt en boer en burger met elkaar in gesprek te brengen.

Communicatie

De communcatie over het initiatief verloopt via Agrarisch collectief Waadrâne.

Financiën

Benodigde budget voor veldmaatregelen voor de periode van 3 jaren: **€ 121.836**
16 ha * € 2538,25 (tarief voor beheerder in ANLB)* 3 jaar = € 121.836

Dekkingsplan voor de looptijd van 3 jaren:

Agrarisch Collectief Waadrâne:	€ 32.000
Gemeente Waadhoeke:	€ 45.000
Provincie Fryslân	€ 45.000
Totaal:	€ 122.000

Agrarisch Collectief Waadrâne draagt daarnaast zorg voor de werving, coördinatie, uitvoering en projectadministratie (30 uur per jaar * € 50,00)

De kosten voor Waadhoeke worden gedekt uit het ontwikkelfonds (bestemmingsreserve). De uitgaven van het Ontwikkelfonds zijn als volgt:

Totaal budget Ontwikkelfonds	**500.000**
Bijdrage Actieplan economie	150.000
Bijdrage biodiversiteitsproject Waadrâne	45.000
Nog beschikbaar	**305.000**

Juridisch kader

- Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb)
- Natuurbeschermingswet
- Algemene subsidieverordening 2018 gemeente Waadhoeke

Bijlagen

<bijlage 1_projectplan biodiversiteit collectief Waadrâne_30aug2021> (Corsanummer 21.204403)>

Burgemeester en wethouders van Waadhoeke

, burgemeester

, secretaris

NR.: 21.204413

De raad van de gemeente Waadhoeke

Gezien het voorstel van het college van burgemeester en wethouders van Waadhoeke van 26-8-2021;

B E S L U I T

1. 1.

Aldus vastgesteld in de openbare raadsvergadering van 23-9-2021,

, voorzitter

, griffier

Dit document is digitaal ondertekend.